

27

כל מאמר, כתבה, רשימה או ידיעה בעתון מורכבים ממלים. לכן יש חשיבות רבה למלה. בחירת המלה חשובה, לעיתים, יותר מתוכן הדברים. גמאל עבד אלנאצר יכול להיות "הרוזן המצרי" או "נשיא רע"ם". המושג הראשון בא לתאר אייב ניצח, היטלר ערבי. המושג השני בא לתאר את המנהיג המוכר שר מדינה הנמצאת כיום ביחסי איבה עם ישראל, אך העשוריה באהר היכוס לקיים עמה יחסים שונים לגמרי. בחירת המלה קובעת. העולם הזה רגיש מאוד למלים. לעיתים קרובות הוא ממציא בעצמו מלים חדשה, כדי למלא חלל לשוני, המפריע להבעת רעיונותיו. במקרים אחרים הוא מאמץ לעצמו מלים שגולדו במקומות אחרים. שתי מלים כאלה משמשות לאחרונה נושא לפולמוס נרגש, המוכיח את חשיבותן, עליהן הייתי רוצה, הפעם, לייחד את הדיבור.

★ ★ ★

ביצועים, ז' — גישתו של אדם או גוף ציבורי, הרואים את העיקר במלאכת הביצוע, תוך זילזול בעיצוב הסחבה המדריכה את הביצוע. **בטהויזם,** ז' — גישתו של אדם או גוף ציבורי, ההופכים את בסחון המדינה לקרודום לחפור בו.

שני המושגים נולדו מחוץ לעולם הזה. הראשון הוכנא, כמדומני, על ידי ישראל ברי יהודה, איש אחדות העבודה, בשיא פרשת לבון. השני הומצא, באותה תקופה, על ידי המהנדס בנימין עומרי, מעל עמודי דוהשבוץ אתגר. אולם העולם הזה עשה הרבה להפצתם ברבים. הם הפכו לחלק בלתי נפרד מסגנון העיתון. מסתבר כי מושגים אלה קנו להם אחיזה בציבור, ומפריעים מאוד לבעלי הגישות האלה. כי הנה הם פתחו, לאחרונה, בהתקפה כללית נגד שני המושגים. וכאשר מסתערים גדולי המדינה על כלים — יש ללמוד מכך כי המלים אינן כלים חסרי ערך.

★ ★ ★

גם בן גוריון וגם משה דיין נטלו את רשות הדיבור כדי להתנגד מפני האשמה כי נעריהם הצעיר הם "ביצועיסטים". שניהם נקטו אותו סכסס מתוכנם: הם ביקשו להפוך את המושג למילת שבה, תוך הרקתו מתוכנו. בכנס הארצי של מזכירות מפא"י לימד בן גוריון זכות על הביצועים. "ביצוע אינו רק חיבון התנועה. הוא מגלג בקירבו רעיונות מחשיים. רק ביצוע יכול לממש אמיתות רעיוניות, ואני רואה את גדולת הדור בכושר הביצוע. צמידות לרעיון איננה הולכת תמיד עם צמידות לביצוע."

שבויעים לפני כן נתן משה דיין ראיון מיוחד לאחד מדובריו, ששאל אותו, כמובן, את השאלות איתן רצה להישאל. בין השאר:

שאלה: כיצד אתה מגיב על הטענה שראשי מפא"י שקועים יתר על המידה בביצועים? עד שחרנו מיסודותיה האידיאולוגיים של המפלגה?

תשובה: אני עצמי, ביצועיסט מושבע, והייתי רואה פגם גדול בכל קביעת דרך, שאין עמה הגשמה הלכה למעשה ושאינה מלווה, ביצועים. אינני חושב ש"הביצועים" שאנו עוסקים בה, על כל פנים זה שאני מעורב בו, מנותק מהשקפת עולם... כאן הגענו, כמובן, לאבסורד בלשני. באיתו הגיון יכול אדם, המיאשם בגניבה, להתגונן כך: "אני גנב מושבע. גניבה פירושה העברת רכוש מפלוני לאלמוני, כתנאי שפלוני מסכים להעברה ומאשר אותה. אני כשלעצמי, כמובן, מקפיד לקבל כראש אישור בכתב מבצל הרכוש, לפני שאני נוטל אותו ליד." *

★ ★ ★

כל המשתמש ברציונות במושג "ביצועים" מתכוון לדבר אחד מפורש: הפיכת כושר הביצוע לאליל, מבלי שהמבצע ישאל את עצמו מה מטרת הביצוע, ומה יהיו תוצאותיו. אפשר לומר: "ביצועיסט הוא אדם שאין לו זמן לחשוב מה הוא עושה, מפני שהוא עסוק בבניין הארץ."

התיאור הקלאסי של הביצועים נכתב על ידי עמוס קינן לפני המש שנים בעולם הזה (1011). זמן רב לפני שגולד המונח:

בחצר היה מוטל מת. אף אחד לא שמ לב, מפני שבימינו אנשים עסוקים מאוד איך להרוג את הזמן. אז ככה הוא היה מוטל, מעלה צחנה.

עבר שם איש אחד וראה והחליט להודיע לדיירי הבית שבחצר של הבית המשותף מוטל מת. אבל אף אחד לא שמע לו, מפני שהוא לא היה מוסמך להודיע על מקרי-מוות.

רק הזבובים ידעו את האמת, והתחילו להתקלח מסביב לנוויה, להקות להקות. הם הסתערו על הבית ועל יושביו בקול זימום מתריד.

כאשר הגיע האיש לקומה העליונה, מצא שם את כל בני המשפחה מתגוננים במחבטים גדולים בפני הזבובים. אז הוא נעמד בדלת ואמר: "תסלחו לי, אבל בחצר מונח מת." "לך מכאן ואל תפריע עכשיו!" אמרו בני המשפחה, וחבטו איש איש בשבעה זבובים. "אתה לא רואה שאנחנו עסוקים?"

"אבל בחצר מונח מת?" אמר האיש. "רציתי להודיע לכם."

"מה אתה שם עומד ומפפפס?" כעסה המשפחה, "אולי תיקח מחבט ותפזור לנו להרוג זבובים?"

"אבל בחצר...?" אמר האיש, ולא יסף עוד. המשפחה חקטה בידו מחבט. אל שאננות ואל פחד. בייחוד לא עמידה מנגד, ומוות לזבובים.

זככה הם עומדים שם כולם ביחד, הורגים זבובים בקול ענות, ואם לא מתו, הרי הם חיים עד עצם היום הזה.

הביצועיסט הוא האדם ההורג זבובים במקום לסלק את הגויה. כל חלומו של הביצועיסט הוא להחליף את המחבט בשיטה יעילה יותר. למשל בסייף-טי, או בפצצה אטומית.

★ ★ ★

שני דוברים אחרים של אותה קבוצה יצאו להתקפת-מחץ על המושג "בטחוניזם". מריק בראלי (ומייחס את המונח בטעות לאנשי לבון) רואה בו דוגמה לתחמושת שמספק לבון לשבועון המסויים ולשאר מפייצי הדימוראליזציה במדינה. מי שמשמש במילה בטחוניזם, כך מסתבר מדבריו, עוזר לאנשים הציניים, המנבאים רעידת-אדמה למדינה. שמעון פרס, בראיון מוזמן שהעניק לאחד מדובריו, חוזר על טענה זו בדייקנות מפליאה, "האידיאולוגיה הצינית שהתפתחה באחרונה בחוגים מסויימים בארץ, אשר קוראת לבסחון — בטחוניזם...".

זהו, כמובן, סילוף גמור, ולא מחוכב ביותר. מי שמשמש במושג "בטחוניזם" אינו מתכוון לבסחון — אלא להיפך, למנבלי שם הבסחון למטרות פרטיות או מפלגתיות.

"בטחוניסט" הוא מי שמשמש בנימוקי-בסחון מסולפים כדי לחסל יריב פוליטי (פרשת לבון), להשתיק דעות בלתי-ניעמות (אהרון כהן ונחום גולדמן), למנוע ויכוח ציבורי על צנינים חיוניים, לקדם קאריירה אישית, לספח פולחן-אישיות, ועוד ועוד.

כל זה אינו ברור למר פרס. באותו ראיון הוא נשאל: "עתונות עוינת מייחסת למשרד הבסחון את הסונח, בטחוניזם למטרות פוליטיות... למשל, ניצול השפעתו של משרד הבסחון בהכרעות מדיניות... תשובת פרס: "אין לו על מה להצטדק."

הדאגה לבסחון המדינה מחד גיסא, והבטחוניזם מאידך גיסא, הם דבר והיפוכו. הגישה הראשונה מבוססת על ראייה שקולה ומפוכחת של הסכנות הממשיות האורבות למדינה, ועל עיצוב הכלים המתאימים להתגוננות — תוך חיפוש דרך לחיסול גורמי-הסכנה עצמם. הבטחוניזם, לעומת זאת, מבקש ליצור היסטריה בטחונית, פאניקה מתמדת, תוך נבואות מלחמה וקריאות-אזעקה תדירות, כדי לקדם מגמות מסויימות בתוך המדינה עצמה.

אם כל האנשים הטובים האלה נאלצים להתגונן, להסביר ולהצטדק, הרי זה סימן טוב, סימן הוא כי דעת-הקהל החופשית, באמצעות העתונות החופשית, עוונה מפעילה כוח רב.

כוח זה אינו אלא כוחן של מלים — אותן המלים אשר גם הביצועיסטים וגם המיטחוניסטים סים ביום להן מעומק ליבם הרדוד.

מ.י. אשכנזי

ELEMKO
ל.מ.קובץ
גברות ולגברים
מגבות רחצה
כלבוש נאה

הופיע חלק שני ואחרון של הרומן המסעיר

"חוגו של סרטן"

TROPIC OF CANCER

מאת הנרי מילר

הוצאת "דשא", 1971 כ"ט.
המחיר — 1.20 ל"י
(שני החלקים להשיג בכל דוכני העיתונים)

"ברליץ" בית ספר בינלאומי לשפות לימודים ונופש

במרכזי "ברליץ" באירופה

פרטים והרשמה פאטרא סוכנות נסיעות בע"מ

מאטרא

המשרד הראשי: תל-אביב רח' נחלת בנימין 61 טל 64509-64793

ירושלים הח' יפנת רח' שרואים טל 22186

ח"פ ה שער פלמ"ר 66622/2975 טל